

DIJALOG SA SRBIJOM: IZAZOV SVAKE VLADE

JUN, 2021

DIJALOG SA SRBIJOM: IZAZOV SVAKE VLADE E

JUN, 2021

Autorsko pravo © 2021. Kosovski Demokratski Institut (KDI).

Kosovski demokratski institut ima sva zadržana prava i nijedan deo ove publikacije se ne može reprodukovati ili preneti u bilo kom obliku, mehaničkom ili elektronskom, uključujući fotokopiranje ili bilo koji drugi sistem čuvanja i izdvajanja materijala, bez pismenog odobrenja izdavača. Publikacija se može reprodukovati ili preneti samo ako se koristi u nekomercijalne svrhe. Kad god i ko god koristi citate ili razne materijale ove publikacije, dužan je da jasno navede izvor odakle je uzeo te citate ili korišćene materijale.

Za bilo kakve ocene, primedbe, kritike ili sugestije, kontaktirajte nas putem dole navedenih opcija:

Adresa: Rr. Bajram Kelmendi, br. 237
10 000, Prishtinë, Kosovë.
Br. Tel: +383 (0) 38 248 038
E-mail: info@kdi-kosova.org
Veb sajt: www.kdi-kosova.org

Autor: **Violeta Haxholli**

Layout and design: **envinion**

Ova analiza je izvršena u okviru projekta „*Promovisanje dobro informisanog procesa i učešće u završnoj fazi dijaloga između Kosova i Srbije*“, uz podršku švajcarske ambasade u Prištini.

Sadržaj ove analize je isključiva odgovornost Kosovskog Demokratskog Instituta (KDI) i ni na koji način ne može da odražava stavove švajcarske ambasade u Prištini.

SADRŽAJ

1. Uvod: Dijalog između Kosova i Srbije: Kratka istorija.....	6
2. Efekti procesa dijaloga u unutrašnjem aspektu	9
3. Dijalog u programu vlade „Kurti 2	11
4. Zaključci i put napred	13

1. Uvod: Dijalog između Kosova i Srbije: Kratka istorija

8. marta 2021. prošla je decenija od početka dijaloga između Kosova i Srbije. Ovaj proces, koji je postao izazov za svaku vladu na Kosovu, nametnut je rezolucijom Skupštine Ujedinjenih nacija koja je usvojena 9. septembra 2010. godine,¹ dva meseca nakon mišljenja Međunarodnog suda pravde o nezavisnosti Kosova. Srpska država ogorčena mišljenjem MSP², koji je zaključio da proglašenje nezavisnosti Kosova nije u suprotnosti sa međunarodnim pravom, pokrenula je novu kampanju suprotstavljanja novom statusu Kosova. Tako je Srbija predložila rezoluciju UN-u koja je pozvala na dijalog sa Kosovom kako je napisano u ovom dokumentu, „o svim otvorenim pitanjima“, uključujući status Kosova.³ Svesni neprimerenosti ovog izraza, saveznici Kosova u UN, SAD i države članice EU uspele su da modifikuju ovu rezoluciju iz „dijalog o svim otvorenim pitanjima“ u „dijalog za olakšavanje života građana i integraciju dve države u EU“. Na osnovu ove rezolucije prvi sastanak o dijalogu započeo je marta 2011. godine u Briselu, uz podršku predstavnika EU-a Robert Cooper.

Iz ove prve faze dijaloga, koja je definisana kao tehnički proces, Kosovo i Srbija su se složili oko sedam zaključaka o pitanjima kao što su slobodno kretanje, matične knjige, katastarski registri, IBM, regionalno predstavništvo, međusobno priznavanje diploma i carinskih pečata. Status ovih dokumenata nije bio

Iz ove prve faze dijaloga, koja je definisana kao tehnički proces, Kosovo i Srbija su se složili oko sedam zaključaka o pitanjima kao što su slobodno kretanje, matične knjige, katastarski registri, IBM, regionalno predstavništvo, međusobno priznavanje diploma i carinskih pečata.

jasan, jer ih stranke nisu potpisale i nisu prošli kroz postupak ratifikacije. Jezik koji se koristio u njima takođe je bio dvosmislen, fenomen koji je pratio druge sporazume u nastavku dijaloga.

¹ Rezolucija UN-a o dijalogu Kosovo-Srbija, "A/RES/64/298", 9. septembra 2010. godine na: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/64/298

² Mišljenje MSP-a o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova, 22. jula 2010. godine, na: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/141/141-20100722-ADV-01-00-EN.pdf>

³ REUTERS, „Srbija podržava kompromisnu rezoluciju UN-a o Kosovu“ (org. title "Serbia backs compromise U.N. resolution on Kosovo"), 9. septembra 2010. godine, na: <https://www.reuters.com/article/us-serbia-kosovo-un-idUSTRE6885IJ20100909>

Ovaj jezik je propustilo tumačenje pojmova diskrecionom pravu stranaka, omogućavajući im da „pronađu put“ pred protivnicima sporazuma i građanima. Prva faza dijaloga zaključena je važnim sporazumom, onim o regionalnom predstavljanju i saradnji kroz koji se Kosovo složilo da se u ovim mehanizmima predstavi **fusnotom** koja nije prejudicirala status i pozvala se na mišljenje MSP-a i Rezoluciju 1244.⁴

U oktobru 2012. godine **tehnički dijalog ušao je u novu fazu** koja je shvaćena i definisana kao politički proces, budući da je niz novih pitanja bilo uključeno u okrugli sto. Oni su se fokusirali na unutrašnje stubove države Kosovo i njihov odnos sa integracijom srpske zajednice u zemlju. Facilitator EU je takođe podigao nivo zastupljenosti na nivo visokog predstavnika za spoljnu politiku i bezbednost, dok bi se stranke sada sastajale na nivou premijera i predsednika. Samo nekoliko meseci nakon početka ove faze dijaloga, postignut je jedan od najvažnijih sporazuma dijaloga, **Prvi sporazum o principima za normalizaciju odnosa** između Kosova i Srbije.⁵ Glavni i najveći deo dokumenta, posebno njegovih šest tačaka, predviđao je uspostavljanje **Asocijacije opština sa srpskom većinom** sa proširenim ovlašćenjima. Dok je ostalih devet tačaka regulisalo ostala pitanja kao što su pravda, bezbednost, izbori na severu, finansiranje iz Srbije, energetika, telekom i put ka EU. Sporazum je ratifikovan u Skupštini Kosova sa 2/3 glasova poslanika usled političkih i građanskih protivljenja, dok su ga nosioci tadašnjeg procesa opisali kao istorijski.

Iz ovog sporazuma proistekli su i drugi sporazumi u ovoj fazi dijaloga, koji su definisali detalje pitanja o kojima su se strane dogovorile. Jedan od najvažnijih derivata bio je konkretan Sporazum o osnivanju Asocijacije postignut 25. avgusta 2015. godine. Usled kontroverze da je ovaj mehanizam bio u suprotnosti sa Ustavom još 2013. godine sa prvim sporazumom, avgustovski sporazum je poslat Ustavnom sudu na tumačenje u oktobru 2015.

Godine, od strane tadašnje predsednice Atifete Jahjaga. Potonji je zaključio da sadržaj dokumenta nije u skladu sa Ustavom, otvarajući put uspostavljanju ovog mehanizma u skladu sa presudom i, pod uslovom da je osnivački dekret ponovo vraćen Sudu na proveru.⁶ Kontroverze oko ove teme dale su novi pravac dijalogu u narednim godinama. **Od 2016. godine smatralo se da je dijalog ušao u novu fazu.** Sledećih godina pokušalo se da se tom procesu da drugi put, koji je kulminirao idejom o **ispravljanju granica/razmeni teritorija** u 2018. godini, kao opciji za postizanje konačnog sporazuma između Kosova i Srbije. Od ovog perioda do 2020. godine proces su pratile žestoke rasprave između političkog spektra. A polemike o razmeni teritorija se čini da su završene, bar na neko vreme, postizanjem sporazuma o ekonomskoj normalizaciji u Vašingtonu 4. septembra 2020. godine.

Nastavak dijaloga 2021. godine našlo je Kosovo sa novom vladom. Bivši protivnici ovog procesa, Pokret Samoopredeljenje, sada su u prvom planu procesa sa očekivanjima posrednika da zaključie dijalog konačnim i pravno obavezujućim sporazumom. Nije poznato da li se tema o korekciji granica/razmeni teritorija može vratiti kao opcija, ali čini se da je tema Asocijacije jedan od centralnih delova ovog procesa. Sada, osam godina nakon postizanja prvog sporazuma i šest godina nakon sporazuma iz avgusta, Asocijacija još nije uspostavljena. Iako je Kosovo nekoliko puta pokušalo započeti proces uspostave, postojali su otpori srpskih predstavnika da održe proces, prema presudi Ustavnog suda Kosova.⁷ Stoga je srpska strana zatražila da se o ovom pitanju razgovara i zaključie u Briselu. Iako je jasno da će ova tema biti deo diskusija u ovoj fazi dijaloga, ostaje nejasan stav i delovanje nove Vlade Kosova posebno po ovom pitanju, ali i dijalogu uopšte. Na sastanku premijera Kurtija i predsednika Vučića u Briselu 15. juna, koji je označio početak novog poglavlja dijaloga, Kurti je, prema njegovim rečima, izneo četiri predloga

⁴ Vidi sporazum o regionalnom zastupanju i saradnji na: <http://votaime.org/Public/Dialog>

⁵ Vidi prvi sporazum o principima za normalizaciju odnosa na: <http://votaime.org/Public/Dialog>

⁶ Vidi presudu Ustavnog suda o Asocijaciji na: http://www.votaime.org/Uploads/Data/Documents/VLERES~1_GmystyF653.PDF

⁷ To su potvrdili i pripadnici civilnog društva srpske zajednice na Kosovu. Za više pogledajte izjavu direktora NVO AKTIV Miodraga Miličevića na konferenciji KDI održanoj 23. juna 2021. na, <https://fb.watch/6tcAmuSrfn/>

neophodna za pomeranje procesa napred.⁸ Što se tiče Asocijacije, sve što je Vlada do sada rekla je da Asocijacija ne može biti osnovana na etničkoj osnovi, jer je to u suprotnosti sa ustavnim poretkom zemlje.⁹ Dok je predsjedavajuća parlamentarne grupe LVV, gospođa Mimoza Kusari-Lila izjavila da Vlada ne može primijeniti ranije dogovore stranaka ako ih Ustavni sud smatra štetnim. Stoga je Vlada na njihovo mjesto

Od 2016. godine smatralo se da je dijalog ušao u novu fazu. Sledećih godina pokušalo se da se tom procesu da drugi put, koji je kulminirao idejom o ispravljanju granica/razmeni teritorija u 2018. godini, kao opciji za postizanje konačnog sporazuma između Kosova i Srbije.

iznijela nove prijedloge, poput prijedloga za uspostavljanje Nacionalnog vijeća, u skladu s Ustavom zemlje.¹⁰ Ostaje da se vidi kakvi će biti vladini koraci po ovom pitanju i dijalogu uopšte.

Ova analiza pokušava da proceni pristup vlade Kurtija prema dijalogu i daje preporuke o putu napred u ovom važnom procesu za Kosovo.

8 Premijer Kurti u Briselu je predstavio 4 predloga: Unapređenje sporazuma CEFTA sa sporazumom SEFTA; 2) Kosovo i Srbija treba da potpisuju deklaraciju o miru; 3) Odlazak Veljka Odalovića iz srpske delegacije; i 4) Bilateralni reciprocitet: uspostavljanje Nacionalnog saveta za kosovske Srbe kakav je u Srbiji za Albance i Bošnjake. Pogledajte detalje u „Izjava premijera Kurtija medijima u Briselu“, 15. juna 2021. godine, na: <https://kryeministri-ks.net/deklarimi-i-kryeministrit-kurti-per-media-ne-bruksel/>

9 DW, „Kurti: Ne može biti asocijacije opština po etničkoj osnovi“, 17. juna 2021. godine, na: <https://www.dw.com/sq/kurti-nuk-mund-t%C3%AB-ket%C3%AB-asociacion-komunash-mbi-baza-etnike/a-57934342>

10 See the statement of the Chair of the LVV Parliamentary Group, Ms. Mimoza Kusari-Lila at the KDI Conference on 23 June 2021 at, <https://fb.watch/6tcAmuSrn/>

2. Efekti procesa dijaloga u unutrašnjem aspektu

Od svog početka, dijalog je stvorio žestoke verbalne sukobe i duboke podele između političkog spektra u zemlji. Iako su se svi politički subjekti u principu zalagali za dijalog sa Srbijom, razlog neslaganja bili su dogovori i teme pokrenute u dijalogu, uključujući Asocijaciju, korekciju granica i trgovinske mere sa Srbijom. Ali pored toga, retko su se stavovi političkih partija prema dijalogu održavali kroz prizmu uskih partijskih interesa. Može se reći da je samo od 2011. do 2013. godine postojao nivo konsenzusa, kada su određene opozicione stranke u to vreme podržavale dijalog slanjem predstavnika u vladin tim,¹¹ ili glasanjem za Sporazum od 19. aprila 2013. godine, koji je u Skupštini ratifikovan sa 2/3 glasova svih poslanika.

Od 2013. godine nadalje, političke stranke su uglavnom pristupile temi dijaloga iz perspektive partijskih kalkulacija, zanemarujući činjenicu da ovo pitanje utiče na nacionalni interes Kosova. Kao rezultat, subjektivni pristup partija otežao je postizanje konsenzusa i političkog jedinstva o ovoj važnoj temi. Bilo je slučajeva da ni premijer ni predsednik kao ko-lideri spoljne politike, odnosno dijaloga kao tema koja spada u tom domenu¹² nisu govorili jednoglasno o ovoj temi, predstavljajući različite stavove na sastancima o dijalogu i sa međunarodnim akterima. Kao rezultat, nedostatak političkog jedinstva kaznio je položaj Kosova u dijalogu. Jer su različiti stavovi koje su na ovu temu izrazili politički predstavnici doveli do prenošenja različitih poruka, predstavljajući Kosovo kao neozbiljnu državu.¹³

Od svog početka, dijalog je stvorio žestoke verbalne sukobe i duboke podele između političkog spektra u zemlji.

Pristup prema dijalogu i odnosima sa Srbijom bio je glavni razlog pada dve vlade na Kosovu zbog rascepa koje je ova tema izazvala između stranaka u vladajućim koalicijama. Vlada Haradinaja pala je nakon ostavke premijera Haradinaja, koji je uveo stopostotnu carinu na robu iz Srbije i Bosne i Hercegovine. Za ovu odluku on je na vreme izgubio podršku glavnog koalicionog partnera PDK. Posle nje, Vlada „Kurti 1“ zamenila je tarifu od 100% merama reciprociteta, odlukom za koju nije dobila podršku od tadašnjeg koalicionog partnera LDK. Na kraju je pala i ova vlada, nakon zahteva za izglasavanje nepoverenja u Skupštini. Na osnovu javnih izjava predstavnika stranke, razlog nepodržavanja mera protiv Srbije bili su zahtevi međunarodnih partnera za ukidanje tih mera, da bi se otvorio put nastavku dijaloga.

¹¹ Slobodna Evropa „Blerim Shala – koordinator dijaloga“, 22. novembra 2012. godine na: <https://www.evropaelire.org/a/24778466.html>

¹² Prema Ustavu, premijer vodi dijalog u konsultacijama sa predsednikom, odredbe koje su razjašnjene presudom Ustavnog suda u vezi sa Zakonom o državnoj delegaciji za dijalog. Pogledajte presudu na: https://gjk-ks.org/wp-content/uploads/2019/06/ko_43_19_agj_shq.pdf

¹³ Pogledajte saopštenje za štampu KDI, otvoreno pismo od KDI predsedniku i premijeru Republike Kosovo, 26. aprila 2019. godine na: <http://www.votaimo.org/Public/DialogActivity/Detail/304>

Pored političkih efekata, dijalog kao tema uticao je i na druge unutrašnje aspekte. Budući da je jedan od glavnih izazova svake vlade, ova tema već dugi niz godina zauzima glavni fokus u institucijama i medijima. Shodno tome, druge teme od javnog interesa ostale su u senci, posebno u periodima kada su događaji oko dijaloga bili centralna vest, ostavljajući utisak da su svi ostali u zemlji stali da služe ovom procesu. U međuvremenu, Kosovo se i dalje suočava sa drugim izazovima kao što su korupcija, nezaposlenost, nizak nivo ekonomskog razvoja, migracija itd.

Međutim, dijalog je i dalje tema koja uspeva da bude na vrhu agende čak i kada vlade ne žele da se time bave. To se videlo u slučaju nove vlade „Kurti 2“, koja je već tokom predizborne kampanje izjavila da dijalog neće biti u fokusu, jer je ova tema rangirana u donjem delu liste prioriteta građana. Ovaj stav se ogledao i u programu ove vlade, o kojem će biti više reči u narednom poglavlju.

Pristup prema dijalogu i odnosima sa Srbijom bio je glavni razlog pada dve vlade na Kosovu zbog rascepa koje je ova tema izazvala između stranaka u vladajućim koalicijama.

3. Dijalog u programu vlade „Kurti II

Činjenica da će dijalog sa Srbijom i dalje biti jedan od glavnih izazova, postala je očigledna čim je vlada „Kurti 2” stupila na dužnost u martu ove godine. To iz razloga što je nastavak dijaloga bio jedan od prvih zahteva međunarodnih partnera. Međutim, vladajuća stranka je to pitanje ignorisala stavljajući je pri dnu liste prioriteta vladanja. Shodno tome, u vladinom programu, potpoglavlje o dijalogu sa Srbijom nalazi se na kraju programa, tačnije na stranicama 55 i 56 ovog dokumenta od 60 stranica. U njemu se kaže da je Kosovo spremno da prizna Srbiju ako ona prizna Kosovo i ogradi se od pretnji prema Kosovu i susedima, mešanja i nacionalističkog i rasističkog jezika.¹⁴ Program dalje navodi da će Kosovo u saradnji sa američkim i evropskim partnerima težiti postizanju normalizacije odnosa, uzajamnog priznavanja i održavanja odnosa sa Srbijom na bazi reciprociteta. S tim u vezi, nije jasno da li to podrazumeva uspostavljanje političkog i trgovinskog reciprociteta prema Srbiji, kao što se desilo u Vladi Kurti 1, ili posle postizanja konačnog sporazuma.

U programu se ne pominju konkretne teme o kojima vlada namerava da razgovara u dijalogu, već se samo navodi da će se dijalog baviti međudržavnim i dobrosusedskim pitanjima, a glavna orijentacija su koristi građana od rezultata dijaloga. Takođe, propisano je da će konačni ciljani sporazum u sebi imati sva nerešena pitanja još od sukcesije bivše jugoslovenske federacije. U programu se dalje navodi da vlada planira da proceni postojeće sporazume kako bi se

utvrdio stepen ispunjenja i njihov uticaj. S tim u vezi, Vlada je objavila dokument o kojem je premijer Kurti razgovarao sa poslanicima Skupštine na jednoj od održanih sednica.¹⁵ U ovoj diskusiji identifikovane su greške prethodnih vlada u postizanju sporazuma o dijalogu, međutim, premijer nije pokazao kako planira da pristupi tim sporazumima, koji su već prisutni na terenu dugi niz godina. U okviru dijaloga sa Srbijom od 2011. do 2020. godine postignuto je ukupno 35 sporazuma, uključujući osnovne sporazume, revidirane i planove sprovođenja.¹⁶

U vezi sa uključivanjem opozicije, kaže se da će se redovno razgovarati o izgradnji nacionalnog konsenzusa uopšte u pogledu spoljne politike, a posebno o odnosu sa Srbijom. Do sada je premijer održao sastanke sa nekima od lidera opozicije, ali izjava nakon sastanaka još uvek nema napretka u izgradnji jedinstvenog stava o ovoj temi. Opozicione stranke izjavile su da im još nije jasan vladin stav o dijalogu i da o tome nisu obaviještene na zatvorenim sastancima.¹⁷ Postizanje političkog konsenzusa i dalje je presudno za unapređenje procesa dijaloga u zaštiti nacionalnih interesa Kosova.

¹⁴ Vidi program Vlade Kurit II na, <https://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/2021/05/Programi-i-Qeverise-se-Kosoves-2021-2025.pdf>

¹⁵ Vidi dokument Vlade o dostignućima i izazovima u sprovođenju sporazuma iz dijaloga na, http://votaime.org/Uploads/Data/Documents/Raportimbiarrit-jetdhesfidatnezbatimineMarreveshjesseBrukselit_Qershor2021_hnDJ3gw5FE.pdf

¹⁶ Vidi sve sporazume iz dijaloga između Kosova i Srbije na, <http://votaime.org/Public/Dialog>

¹⁷ Pogledajte izjave predstavnika opozicije na konferenciji KDI održanoj 23. juna 2021. na <https://fb.watch/6tcAmuSrfn/>

Program nekoliko puta pominje važnost bliske koordinacije sa SAD-om. A cilj je da se učešće Kosova u dijalogu treba da se zasniva na pravilnoj pripremi i međusobnom dogovoru o temama o kojima će se razgovarati, u saradnji sa međunarodnim partnerima, političkim strankama, kao i stručnjacima iz ove oblasti.¹⁸ Konačno, vlada u ovom programu ima za cilj da razvije dijalog o određenim principima ili ciljevima kao što su uzajamno priznavanje, priznanje od pet zemalja EU i članstvo u UN. Međutim, nema objašnjenja na koji način se žele postići ovi ciljevi, s obzirom na to da Kosovo još uvek ne priznaje pet država članica EU i članice Saveta bezbednosti kao što su Rusija i Kina.

U poređenju sa tim, prethodni program Vlade „Kurti 1“, dogovoren između LVV i LDK, pružio je više jasnosti o pristupu i planovima za dijalog od trenutnog.¹⁹ Novi program ne pominje crvene linije Kosova u dijalogu, usvajanje rezolucije/platforme za dijalog, kao ni transparentnost za javnost i izveštavanje Skupštine o dijalogu. Ovo drugo, iako se ne spominje u programu, ustavna je obaveza vlade, jer Ustav daje mandat Skupštini kao glavni nadzorni organ za spoljnu politiku. Shodno tome, premijer mora da izveštava Skupštinu o tim procesima, a posebno u vezi dijaloga.

Obzirom da program pruža malo informacija o pristupu ove vlade dijalogu, ostaje da se vidi da li će vlada razviti strategiju i platformu za ovaj proces i da li će ih deliti sa Skupštinom i javnošću.

U vezi sa uključivanjem opozicije, kaže se da će se redovno razgovarati o izgradnji nacionalnog konsenzusa uopšte u pogledu spoljne politike, a posebno o odnosu sa Srbijom.

---

¹⁸ Isto tu.

¹⁹ Vidi prethodni program Vlade Kurti 1, deo o dijalogu sa Srbijom str. 42-43 na, https://www.koha.net/uploads/files/2020/March/06/Programi_i_Qeverise_se_Kosoves_2020-2023_watermark1583513074.pdf

4. Zaključci i put napred

Očekivalo se da će dijalog sa Srbijom, kao i u prošlosti, biti izazov za aktuelnu vladu. Uprkos naporima da se ovo pitanje pomeri na dno liste prioriteta, već je očigledno da će dijalog i dalje biti jedna od glavnih tema dok se ovaj proces ne zaključi konačnim sporazumom između Kosova i Srbije.

Do sada je Vlada Kurtija objavila samo svoj opšti program upravljanja, u kojem je dijalogu dat marginalan prostor, ne razjašnjavajući koliko i kako treba da bude pristup i koji treba da budu ciljevi koji se odnose na ovaj proces. Program ne pruža mnogo detalja o tome šta će biti kosovski zahtevi u ovom procesu, crvenim linijama, temama koje će se pokretati, očekivanjima od dijaloga i kako će se ovaj proces uopšte razvijati ili kako će se postići predviđeni ciljevi. U međuvremenu, vlada još uvek nije izradila platformu i strategiju za dijalog, a obavezala se da će ovi dokumenti biti izrađeni nakon prvog sastanka u Briselu.

Na ovom sastanku koji je održan između premijera Kurtija i predsednika Vučića, premijer Kurti je izneo četiri predloga za nastavak dijaloga, koje je srpska strana odbila. S druge strane, od kosovske strane se traži osnivanje Asocijacije, za koju je vlada izjavila da ne mogu da prihvate da se ovaj mehanizam radi na etničkoj osnovi. Sledeći sastanak na političkom nivou u Briselu očekuje se da se održi 25. jula. Do tada se ne zna koji će biti koraci vlade prema dijalogu. Kako će ona pristupiti pitanju Asocijacije i kakvi će biti zahtevi na julsom sastanku.

Prednosti ove vlade su lekcije koje je Kosovo steklo tokom procesa dijaloga koji je razvijen do sada, tako da iste greške ne bi trebalo ponavljati. Dok je nedostatak upravo faza u kojoj je ovaj proces postignut, jer je to najslabija faza, jer na kraju ima za cilj postizanje konačnog sporazuma.

Predstavnici civilnog društva smatraju da bi kosovska strana trebalo da insistira na tome da se konačni sporazum između Kosova i Srbije zasniva na evropskom modelu koji je funkcionisao i izdržao test vremena. Što se tiče postizanja ovog sporazuma, čini se da je sada pravi zamah za Kosovo.²⁰

Potreba za koordinacijom i konsenzusom: Novo poglavlje dijaloga pronalazi Kosovo sa novom političkom konstelacijom, koju čini vlada koju vodi LVV, stranka koja je u principu bila protiv pregovora sa Srbijom od početka ovog procesa. Dok su u opoziciji politički subjekti LDK, PDK i AAK, koji su vodili vladu i dijalog sa Srbijom tokom određenih perioda.

Čini se da trenutno postoji koordinacija između premijera Kurtija i predsednice Osmani u vezi sa dijalogom. Ova koordinacija između premijera i predsednice mora se nastaviti u svakoj rundi dijaloga, kako je predviđeno Ustavom zemlje. Međutim, napori za izgradnju šireg političkog konsenzusa ostaju neophodni za završetak ovog procesa. Prvobitno **za jačanje pozicije Kosova, ali i za obezbeđivanje podrške konačnom** sporazumu, kojem je potrebno 2/3 glasova u Skupštini da bi prošao proces ratifikacije.²¹ To je zato što smo već vidjeli krize koje mogu biti uzrokovane sporazumima za koje unaprijed nije postignuta domaća podrška, kao što je bio slučaj sa sporazumom od 19. aprila 2013. i 25. avgusta 2015. o razgraničenju sa Crnom Gorom.

Političke i institucionalne krize nastale kao rezultat neslaganja oko dijaloga mogu se ponoviti, ako i u ovoj fazi nije postignuto političko jedinstvo širokog spektra. S obzirom na ovo, premijer

²⁰ Pogledajte izjavu izvršnog direktora Epskog instituta g. Demush Shasha na KDI konferenciji održanoj 23. juna 2021. na, <https://fb.watch/6tcAmuSrfn/>

²¹ Pogledajte izjave panelista na konferenciji KDI održanoj 23. juna 2021. na, <https://fb.watch/6tcAmuSrfn/> i <https://fb.watch/6teq9XM8DV/>

kao nosilac procesa dijaloga i predsednica kao faktor jedinstva, treba da pokušaju da izgrade političko jedinstvo i širi konsenzus za dijalog kako bi ojačali poziciju Kosova, ali i da pruže podršku konačnom sporazumu.²² S druge strane, s obzirom na složenost ove faze dijaloga i njen značaj za nacionalni interes Kosova, politički spektar treba da ostavi po strani partijske kalkulacije i postavi cilj da Kosovo u ovom procesu bude predstavljeno sa jedinstvenim stavom.

Zbog toga bi Vlada i premijer kao nosioci dijaloga trebalo da nastave sa inicijativama i naporima da se osigura jedinstvo u vezi sa ovim procesom. S tim u vezi, prvo treba postići konsenzus o tačkama koje ujedinjuju sve stranke, a zatim pokušati naći sporazum o tačkama u kojima vlada i opozicija imaju različite stavove. Platforma i strategija za dijalog mogu biti pravi način da se artikulise zajednički stav političkog spektra za dijalog. Shodno tome, Vlada treba da izradi platformu i strategiju za dijalog, uključujući i opozicione stranke u ovaj proces. Civilno društvo i akademija nauka takođe mogu da doprinesu procesu izrade ovih dokumenata.

Kao način da se obezbedi široka politička podrška dijalogu sa Srbijom, prethodne vlade praktikovale su predlaganje rezolucija u Skupštini pre gotovo bilo koje faze ovog procesa. Ove rezolucije koje su usvojene u Skupštini definisale su principe na kojima treba da se vodi dijalog. Međutim, neke od ovih rezolucija su, svesno ili ne, premašile mandat Skupštine kao nadzorne institucije, mešajući se u mandat Vlade.²³ To je zato što su neke od njih imale za cilj da ovlaste vladu da vodi dijalog. Stoga, ako treba pokrenuti novu rezoluciju o dijalogu, njen sadržaj mora biti u skladu sa ustavnim odredbama na snazi i poštovati princip podele i ravnoteže vlasti.

Iako skupštinske rezolucije nisu obavezujuće za Vladu, Ustav definiše Skupštinu kao nadzornu instituciju za proces dijaloga i spoljnu politiku uopšte. Shodno tome, vlada/premijer ima ustavnu obavezu da izveštava Skupštinu o spoljnopolitičkim akcijama/dijalogu u skladu sa ustavnim odredbama o kontroli i ravnoteži vlasti. Do sada su premijeri praktikovali

da izveštavaju Skupštinu u vezi sa dijalogom pre ili posle sastanaka održanih u okviru dijaloga. Do sada su ovi izveštaji bili uglavnom površni, dok su premijeri tvrdili da je potrebno održati poverljivost pregovora. Kao rezultat, poslanici nisu uspeli da garantuju transparentnost i odgovornost procesa dijaloga, dok je njihova priprema za teme dijaloga bila nedovoljna da predstavlja izazov za vladu. Ova situacija se nastavlja i u novom sazivu koji karakteriše vlada rezervisana za pružanje informacija u vezi sa dijalogom. Suprotno njoj je opozicija koja nije dovoljno proaktivna u garantovanju transparentnosti i odgovornosti izvršne vlasti u vezi ovog pitanja. S druge strane, i sami stavovi opozicije u vezi sa ovim procesom, ne odgovaraju pristupu koji su imali u vreme kada su bili na vlasti o kada su vodili dijalog. Cela ova slika pokazuje da pristup prema temi dijaloga nastavlja da se zasniva na stranačkim kalkulacijama, a neophodni konsenzus ostaje teško ostvarljiv.

---

²² Ibid.

²³ Vidi skupštinske rezolucije o dijalogu sa Srbijom, <http://www.votaimo.org/Public/DraftLaws#resolutions>

Predstavnici civilnog društva smatraju da bi kosovska strana trebalo da insistira na tome da se konačni sporazum između Kosova i Srbije zasniva na evropskom modelu koji je funkcionisao i izdržao test vremena. Što se tiče postizanja ovog sporazuma, čini se da je sada pravi zamah za Kosovo.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department of Foreign Affairs FDFA